

Jaarverslag 2023 van Stichting Musica Choralis

Het jaar 2023 stond geheel in het teken van de organisatie van het Steinberg-project.

Op 15 november 2023 was het een eeuw geleden dat Maximilian Steinberg de laatste hand legde aan zijn Stille Week, een groots, verboden 'concert voor koor'. En op diezelfde dag was deze prachtige muziek na honderd jaar voor het eerst in zijn geheel in Nederland te horen in een goed ontvangen première in Utrecht, op de voet gevolgd door twee zeer geslaagde concerten in Amsterdam en Nijmegen. Speciaal om dit mogelijk te maken stelde Musica Choralis onder leiding van Leenke de Lege een semiprofessioneel projectkoor samen.

Project

Ons doel om de Nederlandse première van de Stille week van Maximilian Steinberg te realiseren, is bereikt. De schoonheid en inhoudelijke zeggingskracht van dit werk is zeer goed overgekomen. De combinatie van dit werk met het stuk Diptychon van de Oekraïense componist bracht verdere verdieping: in beide stukken is intens leed voelbaar en klinkt een daaruit voortkomende oproep tot stilte en reflectie.

Dirigent Leenke de Lege en het koor, dat bestond uit zowel professionals als amateurs, hebben een uitstekende prestatie geleverd. De professionals waren dienstbaar aan het grote geheel en werkten goed samen met de amateurzangers. De dirigent maakte goed gebruik van de brede ervaring van de profs door regelmatig met hen te overleggen over bijvoorbeeld de onderlinge opstelling en de klankmenging.

De amateurzangers hebben in dit project van de samenwerking met hun professionele collega's veel geleerd op het vlak van stemgebruik, klankmenging en mentale houding in de aanloop naar concerten. Ook voor de professionele zangers en dirigent is dit project van grote waarde geweest, vanwege de kwaliteit van de dit koorwerk en de hoge kwaliteit van de concerten.

Proces

Bijzonder aan dit project was dat niet het bestuur van Musica Choralis, maar Bas Cornelissen in 2023 een grote rol speelde bij de totstandkoming ervan. Samen met Leenke heeft hij dit project tot een groot succes gemaakt. Musica Choralis hoopt de samenwerking met hem te kunnen voortzetten.

Bij de repetities was de sfeer geconcentreerd maar toch ook ontspannen. Er werden goede vorderingen gemaakt. Wel was het afwezigheidspercentage van koorleden te hoog. Daardoor bleven er onvermijdelijk dingen liggen. Vooral het werken aan Silvestrov verliep soms moeizaam omdat er stemmen — en daarmee complete partijen — ontbraken. Ondanks dit probleem hebben de grote inzet van de dirigent en de aanwezige professionele en amateurzangers ertoe geleid dat het uiteindelijke artistieke niveau toch zeer goed is geworden.

Ontvangst

Op onze drie goedbezochte concerten (15, 17 en 18 november) kregen we veel enthousiaste reacties. Een kleine selectie:

“Wat een prachtig concert [...] al bij de eerste inzet voelde ik het kippenvol langs mijn rug omhoog gaan.”... “Ik heb ademloos zitten luisteren.”.....“Dit concert overtrof alles [...] wat we tot nu toe aan muziek gehoord hebben”.....“Ik heb het hele concert, van begin tot eind, zitten huilen”

In het bijzonder waren wij blij met de reacties die we van vakmusici kregen. Bij de première waren veel collega-dirigenten aanwezig, die stuk voor stuk onder de indruk waren van de Stille Week.

Samenstelling koor

Nog voordat we uiteindelijk wisten dat het project door zou kunnen gaan, hebben we voor de zomer een koor samengesteld. Voor dit doel hebben we een oproep verspreid en de geïnteresseerden vervolgens geselecteerd op basis van hun muzikale cv, aanbevelingen en/of eerdere ervaringen. Een enkele zanger hebben we moeten afwijzen. We hebben geen auditieronde georganiseerd, ook omdat op dat moment nog niet zeker was of het project door zou gaan. Dit resulteerde wel in een iets heterogener koor dan ideaal zou zijn. Maar voor een groot deel is dat tijdens de repetitieperiode gladgestreken.

Omdat het tot laat onzeker bleef of het project door kon gaan, moesten we een beroep doen op de flexibiliteit van zangers. Met name voor de professionals was dit lastig: sommigen moesten ander werk voorrang geven, waardoor hun beschikbaarheid veranderde. Maar ook bij de amateurs was lang niet iedereen bij alle repetities beschikbaar. Hierdoor, en ook doordat er best wat mensen moesten afzeggen vanwege griep of verkoudheden, werd het repetitieproces bemoeilijkt. De bezetting was tijdens de repetities soms te klein om het zingen van het vocaal zware stuk van Steinberg goed vol te houden en vaak konden niet alle partijen in het sterk gediviseerde stuk van Silvestrov worden bezet, wat het moeilijk maakte om het stuk snel goed te leren kennen.

Publiciteit

De campagne voor dit project draaide rondom de ‘Stille week’ van Steinberg, en kwamen uit op de titel ‘De Verboden Passie’. De dubbelzinnigheid van de titel is prikkelend, en ook raakt het de kern van het programma: de Stille week is een passie, een werk voor de lijdenstijd, dat werd verboden.

Voor het ontwerp van de poster greep mede-initiatiefnemer Bas Cornelissen terug op grafische stijlen van honderd jaar geleden. De titel is gezet in een variant van Architype, een beroemde letter van Theo van Doesburg die karakteristiek is voor de Stijl. Veel grafische elementen zijn ontleend aan kunst uit de jaren ‘20. De collage die de titel uitbeeldt, is geïnspireerd door collages in Russische constructivistische kunst.

Website. Het focuspunt van de campagne was de website deverbodenpassie.nl die speciaal voor dit project gebouwd was. Dit fungeerde als eenvoudige link naar de kaartverkoop, maar ook hebben wij hier veel achtergrondinformatie over het project beschikbaar gemaakt.

Socials. Veel werving voor dit soort concerten verloopt via sociale media, maar Musica Choralis heeft zelf helaas maar een beperkt bereik. Daarom hebben wij ingezet op promotie via-via, en veelvuldig filmpjes en foto’s met koorleden gedeeld in de hoop dat het op die manier hun netwerk zou bereiken. Ook hebben wij die filmpjes op Facebook en Instagram geadverteerd.

Jaarrekening 2023

Deze is te vinden als apart document op de website van Stichting Musica Choralis.

Toekomst

In dit jaar (2024) zijn we bezig met het op poten zetten van ons volgende project. De organisatie ligt wederom voor een groot deel in handen van onze artistiek leider Leenke de Lege. Nieuw is dat zij hierin zal worden bijgestaan door Björn Franke en Leonie Dudda.

Anders dan bij onze eerdere projecten, waarbij Russische muziek centraal stond, schijnen wij ons licht nu op muziek uit Noordoost-Europa. In de koormuziek uit deze regio klinkt een bepaalde 'pure' essentie door, die ons erg aantrekt. We zijn geraakt door de oprechtheid die uit veel van deze muziek spreekt. Het is merkbaar dat de componisten een diep respect hebben voor de oorspronkelijke culturen van de diverse Noordoost-Europese bevolkingsgroepen. Verbondenheid met de natuur, folkloristische tradities, religiositeit en spiritualiteit zijn daarbij sleutelbegrippen.

In het programma dat we hebben samengesteld, komt deze religiositeit en spiritualiteit sterk tot uiting in de Davids Psalmen van de Estse componist Cyrillus Kreek, de 'Drie koren' van de Rus Georgi Sviridov en 'Laponia' van de Zweedse Fin Erik Bergman. Bij laatstgenoemd stuk zit de spiritualiteit vooral in Bergmans poging de verbondenheid van de Sami, een inheems noordelijk volk, met de natuur tot leven te wekken. Hij beschouwt deze als een essentieel onderdeel van het leven van de Sami. Het stuk is indringend en uitdagend voor de uitvoerenden en de luisteraars en wordt zelden uitgevoerd. Folkloristische elementen horen we terug in de Litouwse stukken, het genoemde stuk van Erik Bergman en de korte stukjes van de Est Veljo Tormis.

Met dit programma willen wij niet alleen de schoonheid van deze muziek met de wereld delen, maar ook iets laten zien van de muzikale eigenheid van kleinere Noordoost-Europese volkeren. Sommige van deze volkeren zitten aardig in het nauw, of dreigen in vergetelheid te raken, zoals de Wepsen, Kareliërs en Ingriërs. Hun voortbestaan wordt na een periode van 25 à 30 jaar van betrekkelijke rust bedreigd door de modernisering van onze wereld en/of door de ontwikkelingen in Rusland. Met ons project hopen we eraan bij te dragen dat de identiteit van deze volkeren behouden kan blijven.

Om dit programma te kunnen uitvoeren, stelt dirigent Leenke de Lege een 32 à 40-koppig koor samen, dat voor een deel uit professionele zangers bestaat en verder uit ervaren amateurzangers.

Het repetitieproces gaat in het voorjaar van 2025 van start. Dit mondt uit in drie concerten in Utrecht, Nijmegen en Amsterdam, op 20, 21 en 22 juni 2025. Er zal een opname in hoge kwaliteit gemaakt worden van een van de concerten.

Het programma (nog onder voorbehoud):

V. Tormis: uit 'Ingrian Evenings':

- Röntuška III (2')

Trad. Litouws:

- Užaugo liepa (5')

B. Dvarionas:

- Penki Chorai (10')

C. Kreek, vier Davidspsalmen (15')

- Psalm 22 (uit 1914)

- Psalm 121 en 141 (uit 1923)

- Psalm 137, in de versie voor TTBB-koor uit 1938

G. Sviridov: Drie koren uit de muziek bij de tragedie "Fjodor Ioannovitsj" van A.K. Tolstoj" (10'):

- Molitva

- Svjataja Ljoebov

- Pokajannyj stich

E. Bergman: Lapponia (22')

- Midwinter

- Yoik

- Midsummer Night

- Storm on the fells

V. Tormis, uit 'Karelian Destiny' dl 5: Lullaby (6')

V. Tormis, uit Vepsian Paths: Vägisi mehele (2')